

Gyöngyhalászat kalapdobozzal

Tolnai Ottó: *Kalapdoboz*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2013

Tolnai Ottó *Kalapdoboz*ába besétálni számomra olyasféle élmény volt, mint amikor először merültem le a víz alá az Adrián.

Akkor is, most is egy teljesen új, más, lenyűgöző világra bukkantam. De ehhez hasonló érzés volt az is, amikor kislány koromban nagymamám időnként kinyitotta a „titkos-dobozát”, melyben mindenféle kincs lapult: szalagok, színes kövek, ékszerek és régen feledésbe merült műszerek darabjai, rugók, tűk, kis játékok. Mindegyiknek külön története volt, rövidebb-hosszabb, és ma már nem tudom, hogy a saját fantáziám színezte-e ki őket annyira, amennyire, vagy valóban különösek és izgalmasak voltak. Szintén ez a könyv hozta fel valahonnan mélyről azt az emlékképet is, amelyben kiskamaszként, a Szeretből kihalászott folyami kagylóban egy valódi gyöngyöt találtam. Teljesen mindegy, hogy mi a reális értéke „ennek” a gyöngynek. A felfedezés öröme felejthetetlen. Nos, így jártam a *Kalapdoboz*zal is. És nem véletlen az, hogy gyermekkori emlékeket ébresztett bennem ez a könyv. Látszólag semmi közük ugyan egymáshoz, de úgy érzem, Tolnai Ottó „regénye” éppen ezért olyan „ütős”, mert képes gyermeki tisztasággal közelíteni mindahhoz és mindazokhoz, akiről ír. Miközben információk tömkelegét zúdítja az olvasóra, ám ez korántsem fojtogató. Inkább kutatásra, elmélyülésre sarkall.

Tolnai Ottó „szereplői” nyilván nem a fantázia termékei, mint ama titkos dobozé, melyben olyan gyakran „eltévedtem”. A *Kalapdoboz*ban hús-vér alkotók laknak, akik napi gyakorisággal használják (vagy használták) képzelőerejüket és mutatják meg a világot, a sajátjukat vagy azt, amely mindannyiunké, egy különös szemüvegen, a képzőművész camera obscuráján keresztül. Mivé lennénk, hogyha nem létezne művészet, amely mellett, hogy időnként fájdalmas realitásokra világít rá, arra, hogy az ember mennyire esendő és gyarló, azt is megmutatja, sőt bizonyítja, hogy

márpedig léteznek csodák. Mindennap történnek csodák. És ebben érdemes hinni.

Nem győzöm hangsúlyozni, miért különleges élmény a *Kalapdobozt* lapozni, végigolvasni, vagy csak egy-egy részben elmélyedni. Bár a recenzió dolga elsősorban az, hogy a „potenciális” olvasóval megízleltesse és megszerettesse az adott művet, kíváncsivá tegye, talán mégis marad egy kis tér a vallomásnak, vallomásoknak is. Mert részemről több is volna. Elsősorban az döbbenett meg az opus olvasása közben, hogy ez a gyakran „kicsinek” nevezett világ milyen hatalmas. És hogy ezen belül mi, magyarok, talán mégsem vagyunk olyan kevesen, mint ahogy ezt mostanában divat emlegetni. Csak sajnos túllontúl keveset tudunk egymásról, és erre nem mélység az sem, hogy közöttünk természetes, avagy mesterséges határok húzódnak. A művészet határtalan – erről győződtem meg engem, többek között, a *Kalapdoboz*.

Tolnai Ottó művészbarátairól ír igen plasztikusan, és valóban regényszerűen. Kis történetek, jelenetek, párbeszédetek teszik olvasmányossá ezt a könyvet. Ezen a 455 oldalon nemcsak a művek, hanem alkotójuk is megmutatkozik. Olyan helyzetekben kapja „lencsevégre” őket a szerző, amelyekből igazi jellemükre is következtethetünk, anélkül, hogy erről egy szó is elhangzana. Együtt érzünk velük, barátainkká fogadjuk őket, és ez az, ami valóban regénnyé emeli ezt a könyvet.

Visszatérve arra, amit a világ és a magyarság „nagyságáról” írtam, szégyen vagy nem szégyen, de be kell vallanom, hogy az újvidéki, illetve a volt Jugoszlávia képzőművészeiről vajmi keveset, szinte semmit sem tudtam. Eddig. El tudom képzelni, hogy azoknak, akik a *Kalapdoboz*ban említett vidékeken élnek, például a *Híd* olvasóinak, egy egészen másmilyen élményt jelent ez a mű, hiszen számukra ismerős emberekről tudhatnak meg új dolgokat, kuriózumokat, lényeges és sorsdöntő pillanatokról szerzhetnek tudomást.

Számomra azonban egy teljesen új univerzum tárult fel. Mikrokozmosz, ha úgy tetszik. Ismeretlen városok illata, a palicsi platánok számtalan színe, vagy éppenséggel az Adria hullámai, más fények, más idők, más gondolatok, és miért ne mondanánk ki: más mentalitás.

És – sajnos vagy szerencsére – az is nyilvánvalóvá vált számomra a *Kalapdoboz* elolvasása közben, hogy a képzőművészek mégis egy zártabb világban élnek, annak ellenére, amit a határoknélküliségről írtam. Alkotásaikról, munkáikról nehezebben jut el az információ a „széles tömegekhez”. Holott az alkotások szeretetéhez, szemléléséhez, ahhoz, hogy kérdések merüljenek fel bennünk, vagy éppen ellenkezőleg, az, hogy bizonyosságra leljünk valamiben, ami régóta gyötört, nem kell semmiféle különleges fel-

készülés. Egyszerűen csak nyitott szemmel és lélekkel kell közlekednünk. Tolnai Ottó mindezekről úgy tud írni, hogy közben nem bonyolódik „hegyi beszédekbe”, atyai tanácsokba arról, hogyan kellene ehhez vagy ahhoz az alkotáshoz, művészhez viszonyulni. Ugyanakkor közel hozza hozzánk az alkotót és munkáját. Annyira közel, hogy szinte tapintható a vászon, a kerámia, summa summarum: az anyag.

Gondolkodásmódról és munkamódszerekről ír, életekről, melyek már véget értek, és csak a hátrahagyott munkákban lüktetnek tovább. Vagy ellenkezőleg, most vannak erejük teljében, és éppen ezekben a pillanatokban, míg önök ezeket a sorokat olvassák, születnek művek, melyek akár új irányt szabhatnak a művészetben. Úgy gondolom, hogy a *Kalapdoboz* mellett, hogy izgalmas, olvasmányos, hiánypótló munka is, hiszen az itt felsorakoztatott művészek jelentős részéről kevés adat áll rendelkezésre, vagy kevesen és keveset írtak róluk. Izgatottan várom a könyv folytatását.